

PREMISE ALE PRACTICII FILOSOFICE PE CONTINENTUL NORD-AMERICAN

VASILE HAȚEGAN
Universitatea de Vest, Timișoara

Premises of philosophical practice on the North American continent. Our intention is to analyze some forms of philosophical practice, as manifested on the North American continent in the last decades of the 20th century, starting with the first written references and continuing with some forms of practice that can be considered to be prerequisites for professional associations in the applied field of philosophical practice and counseling. The first form of practice was initiated by Pierre Grimes through the Philosophical Midwifery concept, followed by the development of a link between philosophy and psychology through the philosophical counseling process promoted by Elliot D. Cohen, followed by Lou Marinoff, a new promoter of the certification of philosophical practice and who supports the practitioners of philosophy within a new professional association.

Keywords: philosophical practice; philosophical counseling; professional association; certification; profession.

INTRODUCERE

Ne propunem în această lucrare să facem o analiză a unor forme de practică filosofică, așa cum s-a manifestat aceasta pe continentul nord-american în ultimele decenii ale secolului XX, pornind de la primele referințe scrise și continuând cu unele forme de practică ce pot fi considerate a fi premise ale conturării unor asocieri profesionale în domeniul aplicat al practicii și consilierii filosofice. Prima formă de practică a fost inițiată de Pierre Grimes prin conceptul *Philosophical Midwifery* (maieutica filosofică), urmat de dezvoltarea unei legături între filosofie și psihologie, prin procesul de consiliere filosofică promovat de Elliot D. Cohen, acesta fiind continuat de Lou Marinoff, un adept al practicii filosofice certificate și care susține promovarea a practicienilor în filosofie în cadrul unei noi asociații profesionale.

PRIMELE REFERINȚE SCRISE DESPRE CONSILIEREA FILOSOFICĂ

Înainte deschiderii primului cabinet de practică filosofică din Europa, de către filosoful Gerd Achenbach, eveniment ce a avut loc în anul 1981 în Germania, este important de remarcat faptul că pe continentul american cu un an mai

devreme, publicația *The Humanist* a publicat un material cu titlul *The Counseling Philosopher* [Filosoful consilier], scris de Seymon Hersh, în care filosoful american „Explică modul în care consilierii pot ajuta oamenii să-și actualizeze filosofii personale, ajutându-i să-și înțeleagă motivațiile, să gândească critic, să-și ia inventarul vieții lor și să se familiarizeze cu punctele de vedere alternative”¹.

Chiar și înaintea acestui material, aflăm de la practicianul Lou Marinoff faptul că au fost „filosofi americani care au început să profeseze o astfel de consiliere”² anterior evenimentului din Europa sau contemporan cu Achenbach, într-o referire făcută în manualul său de practică filosofică publicat în anul 2002, și nominalizând pe: Paul Sharkey, Maurice Friedman, Pierre Grimes, Peter Koestenbaum, Matthew Lipman și Michael Rusell³.

În același context, Paul Sharkey este recunoscut încă din anul 1979 ca fiind „filosoful rezident”⁴, care activa într-un spital regional din SUA și a cărei activitate de consiliere filosofică a început mai devreme, în anul 1974 după cum relatează acesta mai târziu, în lucrarea sa cu titlul: *When? The Philosophical Revolution*⁵ [Când? Revoluția filosofică].

Peter Koestenbaum, un profesor de filosofie la Universitatea din San Jose California, a publicat în 1978 cartea cu titlul: *The New Image of the Person: The Theory and Practice of Clinical Philosophy*⁶ [Noua imagine a persoanei: Teoria și practica filosofiei clinice] referindu-se la contribuția filosofiei în consiliere, lucrarea fiind destinată profesioniștilor din domeniul sănătății mintale care, spune el, pot aplica principiile filosofice în practica lor.

Primele scrieri mai complexe despre consilierea filosofică au fost făcute în anul 2001, când apare în Canada primul manual de teorie și practică în consilierea filosofică, fiind scris de Peter Raabe⁷, iar în SUA, filosoful practician Lou Marinoff publică în același an cartea *Plato, not Prozac!*⁸ ce devine în scurt timp *bestseller* mondial, fiind tradusă în limba română de către profesorul de filosofie, Florin Lobonț, alături de un studiu introductiv⁹ al acestuia, publicat în ediția din anul 2009. Revenim la manualul lui Peter Raabe¹⁰, unde acesta face scurte referiri asupra istoriografiei consilierii filosofice, arătând că aceasta este practică de unii filosofi încă din anul 1967, dar fără să dea alte detalii despre aceste practici,

¹ <https://eric.ed.gov/?id=EJ222555>.

² Lou Marinoff, *Philosophical Practice*, New York: Academic Press, 2002, p.105.

³ *Ibidem*, p. 68.

⁴ *Ibidem*, p. 105.

⁵ Paul Sharkey, „When? The Philosophical Revolution”, în *Contemporary Philosophy*, 11(3), 1986.

⁶ Peter Koestenbaum, *The New Image of the Person: The Theory and Practice of Clinical Philosophy*, London: Greenwood, 1978.

⁷ Peter Raabe, *Philosophical Counseling: Theory and Practice*, Westport: Praeger, 2001.

⁸ Lou Marinoff, *op. cit.*

⁹ Florin Lobonț, „Studiu introductiv. Forme filosofice actuale ale consilierii și psihoterapiei”, în Lou Marinoff, *Înghite Platon nu Prozac!*, București: Trei, 2009, pp. 15–34.

¹⁰ Peter Raabe, *op. cit.*, p. 6.

referindu-se doar la momentul 1981 marcat de germanul Achenbach prin deschiderea cabinetului său de practică filosofică.

Primul manual despre practica filosofică este editat în SUA un an mai târziu, în 2002 sub titlul *Philosophical Practice*, scris de Lou Marinoff, și tradus în limba română abia în anul 2016¹¹.

Anterior acestor două lucrări considerate de referință pentru formarea actualilor practicieni, filosoful american Pierre Grimes a scris despre conceptul numit de el *philosophical midwifery* [maieutica filosofică], bazându-se pe un studiu anterior anului 1986 și validat în acel an la Convenția Asociației psihologilor americani, prin reprezentatul acesteia, psihologul Regina Uliana, care devine astfel și coautor al cărții cu același titlu, publicate în anul 1998¹².

Toate aceste lucrări sunt considerate în prezent a fi lucrări de referință, fiind incluse în programele de formare ale practicienilor americani, și la care ne vom referi în continuare.

PRIMELE ASOCIERI ALE CONSILIERILOR ȘI PRACTICIENILOR ÎN FILOSOFIE

Anul 1987 reprezintă o primă referință pentru continentul nord american, când, la inițiativa profesoarei de filosofie Petra von Morstein de la Universitatea Calgary din Canada, se înființează prima societate profesională denumită *The Apeiron Society for the Practice of Philosophy*¹³, care se prezintă a avea un rol non-terapeutic dat de faptul că un filosof nu ajută la rezolvarea problemelor dar poate sprijini subiectul să își clarifice dilema.

În acest sens, practicianul italian, Neri Pollastri, face o referire expresă la societatea canadiană, menționând că un consilier filosofic nu este chemat: „pentru a face lucrurile mai bune sau pentru a ajuta la eliminarea problemelor, ci mai degrabă pentru a le face comprehensibile în complexitatea lor, astfel încât consultantul să poată trăi cu ele, mai degrabă decât împotriva sau în contradicție cu ele”¹⁴. În aceeași sursă privind istoriografia recentă a practicii americane¹⁵, sunt identificate două asociații naționale, respectiv ASPCP și APPA, precum și două organizații specializate în servicii de consiliere, denumite: *Philosophical Service* și *Philosophical Midwifery*.

Anul 1991 marchează în SUA înființarea primei asociații profesionale, sub denumirea de *ASPCP – The American Society for Philosophy, Counseling, and*

¹¹ Lou Marinoff, *Ghidul filosofului practician*, Timișoara: ESP System, 2016.

¹² Pierre Grimes, Regina Uliana, *Philosophical Midwifery: A new paradigm for understanding human problems with its validation*, Costa Mesa, CA: Hypraxis Press, 1998.

¹³ A se vedea <http://apeironsociety.org/index.html>

¹⁴ Neri Pollastri, „Breve storia della consulenza filosofica”, în Augusto Cavadi, *Quando ha problem chie sano di mente. Un'introduzione al philosophical counseling*, Soveria: Rubbettino, 2003, p. 149.

¹⁵ *Ibidem*, p. 154.

Psychotherapy [Societatea americană pentru filosofie, consiliere și psihoterapie], având ca fondatori pe Elliot D. Cohen, Paul Sharkey și Thomas Magnell¹⁶. În prezent, asociația funcționează sub denumirea: *NPCA – National Philosophical Counseling Association*¹⁷ [Asociația națională a consilierii filosofice] fiind deschisă atât filosofilor, cât și altor practicieni: psihologi, psihiatri sau specialiști din asistența socială. Această asociație consideră filosofia și psihologia ca fiind moduri complementare de acțiune ale unui profesionist în consilierea filosofică, în beneficiul oamenilor, și dezvoltă un seminar de formare bazat pe teoria și practica numită și LBT (*Logic-Based Therapy*), acesta fiind dezvoltat de profesorul Elliot Cohen. Asociația oferă membrilor săi programe de formare și certificare, prin intermediul unui institut afiliat denumit *Logic-Based Therapy Institute*¹⁸, fondat de Cohen în anul 1985, pentru a integra logica și filosofia în terapia rațional-emoțional comportamentală – REBT.

Certificarea în terapia logică de bază (LBT) este o metodologie inclusă în instruirea pentru consilierea filosofică, care aplică teorii ale filosofiei, inclusiv logica, asupra îmbunătățirii comportamentului cognitiv al oamenilor. Asociația are în prezent membri atât din SUA, cât și din alte țări ale lumii, din persoane care au urmat un program de formare agreeat și care au devenit practicieni recunoscuți profesional de asociația americană, fiind afiliată încă de la început Asociației americane de filosofie [The American Philosophical Association-APA].

Mai târziu se alătură fondatorilor și Louis Marinoff, profesor de filosofie din New York devenit și practicant, care a activat ca președinte al societății ASPCP și care relatează despre aceasta în manualul său arătând că este o „societate academică deschisă, constituită pentru a studia relațiile dintre și între filosofie, psihiatrie, psihologie și psihoterapie”¹⁹. Marinoff prezintă și un moment mai tensionat ce a avut loc în cadrul celei de-a treia conferințe internaționale a practicienilor ce a avut loc la New York în anul 1996, la care au participat și membrii fondatori ai societății ASPCP și unde a fost contestat programul de acreditare demarat pentru specializarea de consilier filosofic și intenția societății profesionale americane de a certifica practicieni²⁰. Momentul a fost oportun pentru a implica societatea profesională, cu Marinoff la conducerea executivă, de a se ocupa de dezvoltarea unor standarde de certificare, care au fost formulate inițial de Paul Sharkey.

Elliot Cohen²¹ scrie într-un material publicat în anul 2004 despre faptul că practica sa în psihoterapie l-a condus la realizarea programului REBT și la înființarea unui institut de gândire critică [Institute of Critical Thinking] în Florida,

¹⁶ Lou Marinoff, *op. cit.*, p. 225.

¹⁷ <http://npcassoc.org/>

¹⁸ http://23.254.215.93/InstituteOfCriticalThinkingCom/?page_id=22

¹⁹ Lou Marinoff, *op. cit.*, p. 225.

²⁰ *Ibidem*, p. 226–229.

²¹ Elliott Cohen, „Philosophy with Teeth: The Be Wedding of Philosophical and Psychological Practices”, în *International Journal of Philosophical Practice*, vol. 2, no. 2, 2004.

sub auspiciile căruia a prezentat inițial programul său de terapie. După experiența practică acumulată, Cohen a încercat prin înființarea societății ASPCP să adune la un loc filosofi, psihoterapeuți și consilieri, cu misiunea declarată:

„Să încurajeze studiul aspectelor legate de filosofie, consiliere și psihoterapie”, iar „mijloacele în acest scop vor include întâlniri învățate pentru promovarea schimbului de opinii științifice”²².

Cohen vorbește în lucrarea sa și despre preocuparea membrilor societății ASPCP pentru licențiere și certificare, manifestată încă din anul 1995, fapt ce a dus ca din anul 1996 societatea să treacă la certificarea în consilierea filosofică. Acesta mai scrie și despre despărțirea de Lou Marinoff, ca urmare a faptului că acesta dezaproba legătura pe care asociația o făcea cu psihologia și psihoterapia.

Pornind de la divergențele apărute între practicienii certificați de ASPCP și cei care nu aveau o recunoaștere profesională, toate acestea au dus la apariția în anul 1998 a unei noi asociații profesionale dedicată practicienilor în filosofie, denumită *American Philosophical Practitioners Association – APPA*, la inițiativa lui Marinoff. Prin această mutare, aflăm de la Marinoff că societatea ASPCP și-a anulat în anul 2000 inițiativa de certificare pornită anterior, menținând o tendință spre dezvoltarea teoretică a consilierii filosofice²³. În opinia lui Cohen, aflăm că „din punct de vedere ideologic, această nouă asociație era în contradicție cu misiunea ASPCP și rămâne așa până în prezent”²⁴.

În prezent, APPA oferă o recunoaștere profesională prin certificarea practicienilor în filosofie, având studii avansate în filosofie de tipul licenței, master sau doctorat, care parcurg unul din programele de formare agreeate de asociație, acceptă codul de etică profesională adoptat și beneficiază de acoperirea unei asigurări profesionale de malpraxis pentru practica sa.

O critică asupra misiunii noii asociații APPA vine chiar de la Elliot Cohen²⁵ care nu este de acord cu opțiunea lui Marinoff pentru consilierea filosofică ca o terapie pentru oameni sănătoși, arătând că „viziunea APPA prevede în mod efectiv că există două tipuri de populații de clienți, una care este eligibilă pentru a primi consiliere filosofică și una care ar beneficia mai bine de consilierea psihologică”²⁶, iar „Aceasta, totuși, generează o confuzie profundă cu privire la natura terapiei psihologice. Implicația este că acei clienți care «au nevoie de» consiliere psihologică sunt «nebuni», în timp ce cei eligibili pentru consiliere filosofică sunt sănătoși”²⁷.

Pe acest considerent, actuala asociație condusă de Cohen face o prezentare detaliată a situațiilor în care poate acționa un consultant filosofic, specializat ca practician LBT, afișând și o listă preluată din manualul DSM-IV²⁸ cu indicarea

²² *Ibidem*

²³ Lou Marinoff, *op. cit.*, p. 230.

²⁴ Elliot Cohen, *op. cit.*

²⁵ *Ibidem*.

²⁶ *Ibidem*.

²⁷ *Ibidem*.

²⁸ *The Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders (DSM-IV)*.

unor stări, manifestări sau situații în care este necesară intervenția unui specialist în sănătate mintală, prezentarea fiind făcută la adresa de internet a asociației²⁹. Practic, Elliot Cohen este adeptul unei colaborări permanente între filosofi și specialiști ce activează în domeniul sănătății mintale, adresându-se acestora prin programul LBT, fapt ce va evita trimiterea clientului de la un specialist la altul, precizând că asociația APPA creează o piedică între această colaborare dintre psihologie și filosofie, în sensul următor: „Ceea ce vreau să spun este pentru dezvoltarea unei consilieri psihologice mai filosofice și o consiliere filosofică mai psihologică”³⁰.

Pentru dezvoltarea relațiilor dintre practicienii în filosofie din întreaga lume, la inițiativa a doi filosofi și practicieni americani, Lou Marinoff și Ran Lahav, a fost organizată prima conferință internațională a practicienilor în filosofie, ce a avut loc, în 7–9 iulie 1994, la Vancouver, în Canada. Pornind de la reușita acestui prim eveniment internațional, el este reluat la intervale de doi ani, ultimul având loc în iunie 2018 în Mexic, iar următorul fiind programat la Moscova, în anul 2020.

FORME DE ORGANIZARE ALE PRACTICIENILOR AMERICANI

Pierre Grimes, adept al practicii *Philosophical Midwifery*

Promotorul acestui concept practic este Pierre Grimes, filosof american și fondator al Societății Noetice Americane, înființată în anul 1972, cu scopul de a studia dialogul și tradițiile despre înțelepciune. Pierre Grimes preia conceptul *Philosophical Midwifery* [maieutica filosofică] inspirându-se din filosofia platoniană care utilizează acest proces, asemenea participării unei moașe care asistă la nașterea unui copil, și aduce ideea în practica filosofică aplicată problemelor umane, pe care le numește generic a fi *phatologos*, „deoarece se bazează pe o credință falsă sau bolnavă”³¹.

Denumirea practicii propuse de Grimes provine din dialogurile lui Platon, în special din *Theaitetos*, arătând că, „în acest dialog, Socrate se referă la arta sa ca *moașă* pentru că el asistă la livrarea unor idei către oameni care sunt însărcinați cu ideile lor adevărate sau cu credințe false”³².

Filosoful introduce în anul 1976 un program al dialogului specific conceptului dezvoltat de el, maieutica filosofică, în cadrul programelor³³ destinate membrilor Societății Noetice pe care o conducea. În anul 1983, Grimes prezintă un seminar denumit: *The way of the Logos*³⁴, în care arată un model al logosului implicat în existența persoanei, precizând totodată și necesitatea unei profesii noi de practică filosofică, denumită de el a fi chiar moșirea filosofică.

²⁹ <http://npcassoc.org/practice-areas-boundaries/>.

³⁰ Elliott Cohen, *op. cit.*

³¹ Pierre Grimes, *op. cit.*, p. 1.

³² *Ibidem*, p. 3.

³³ *Ibidem*, Appendix A, pp. 280–282.

³⁴ *Ibidem*, *op. cit.*, p. 13.

Pierre Grimes continuă cu o cercetare efectuată asupra impactului pe care îl are conceptul său, urmărind să demonstreze că acesta poate fi un alt mod de psihoterapie, dar și o confirmare a faptului că acest concept derivă din gândirea raționalistă a lui Platon. Rezultatul cercetării sale este analizat de psihologul Regina Uliana, care îl susține la prezentarea care are loc în anul 1986 la Washington, înainte de adunarea anuală a asociației americane a psihologilor³⁵, studiul fiind ulterior publicat în volumul comun al celor doi cercetători.

Activitatea lui Grimes continuă prin realizarea în anul 1987 a unui program de calculator, bazat pe același concept, și denumit *Artemis*³⁶, cu rolul de a fi utilizat de cât mai multe persoane, precum și a unui seminar înregistrat video cu titlul: *Is It All Relative?*, care este publicat ulterior³⁷.

Practicianul american accentuează asupra conceptului său de *maieutică filosofică* spunând că este „arta eliberării omului de credințele sale false”³⁸, identificate ca fiind așa-numitul *pathologos*, în sensul că „sunt sursa unei anumite clase a problemelor noastre, deoarece aceste credințe sunt bolnave sau false”³⁹, iar pentru o mai bună înțelegere prezintă o explorare complexă ce cuprinde unsprezece dimensiuni de lucru, redată integral în cartea sa citată anterior.

Concluzia conceptului introdus în practică de Pierre Grimes arată că: „Maieutica filosofică este metoda de descoperire a naturii, originii, menținerii, transiterii și dizolvării *phatologos*-ului”⁴⁰.

Despre conexiunea consilierii filosofice cu psihologia

Această legătură a fost conturată de către Elliot Cohen odată cu înființarea unei societăți profesionale destinată pregătirii practicienilor din filosofie, consiliere și psihoterapie, fiind practic prima formă de organizare din SUA care încuraja formarea unor practicieni ce proveneau și din alte domenii, nu doar din filosofie, din domeniul îngrijirii sănătății mintale sau a asistenței sociale, atragând ca membrii atât filosofi, cât și psihoterapeuți, psihiatri sau alți specialiști în consiliere și asistență socială. Încă din anul 1995, societatea americană ASPCP a prezentat membrilor săi un *Cod de etică* a consilierului filosofic, dar și un *Standard de certificare* pentru cei care sunt interesați a se specializa în noul domeniu, după parcurgerea unui program de formare dezvoltat la inițiativa profesorului Cohen, care îmbina practica psihologică cu teoria filosofică, iar noile activități ale consilierului filosofic fiind incluse în *Standardele de practică profesională* enunțate de asociație⁴¹.

³⁵ *The 94th Annual Convention of the American Psychological Association*, Washington, 1986.

³⁶ Titlul original: *To Artemis, the Challenge to Know Thyself*.

³⁷ Pierre Grimes, *Is It All Relative: A play on Plato's Theaetetus*, Costa Mesa, CA: Hyparxis Press, 1995.

³⁸ Pierre Grimes, loc. cit., p. 16.

³⁹ *Ibidem*, p. 19.

⁴⁰ *Ibidem*.

⁴¹ Elliott Cohen, *op. cit.*

Pentru a sublinia rolul important pe care îl poate avea codul de etică în cadrul noii profesii, practicantul canadian, Peter Raabe, preia ca argument ideea de bază cuprinsă în preambulul codului de etică al asociației americane, care arată că: „în furnizarea serviciilor profesionale, cei care practică practica filosofică trebuie să mențină respectul maxim pentru bunăstarea, integritatea, demnitatea și autonomia clienților săi”⁴².

Raabe împărtășește aceeași opinie cu Elliot Cohen, pentru a menține și dezvolta o legătură profesională între filosofie practică și psihoterapie, motiv pentru care publică în anul 2001 un manual de teorie și practică în consilierea filosofică, în care își prezintă metoda sa proprie de consiliere ce cuprinde patru stadii de lucru și studii de caz generate de practica sa.

Referitor la metoda maieutică folosită de Pierre Grimes, practicantul canadian apreciază că acesta „folosește abordarea psihoterapeutică tradițională a diagnosticului și tratamentului”⁴³ pentru soluționarea unei anume patologii, definită în original a fi „*phatologos*”. Canadianul Raabe îl identifică și pe Lou Marinoff ca fiind adeptul unor legături cu terapii ce pot fi considerate că aparțin aceluiași gen al consilierii, cum ar fi: cea existențială, de tip stoic, budistă, de etică sau a virtuții, luarea deciziilor sau maieutica⁴⁴. Modelul de practică propusă de Peter Raabe este format din patru etape de lucru, și anume: acomodarea părților participante la consiliere denumită *free-floating*, urmat de etapa soluționării problemei, apoi are loc un proces de învățare ca act de formare, iar ultima etapă fiind specifică transcendenței⁴⁵. La acest practicant ne-am referit într-o cercetare anterioară⁴⁶ ca fiind practicantul preocupat de realizarea unui proces de formare sau educațional, prin etapa de învățare inclusă în metoda sa de consiliere, etapă care conține elemente de didactică folosite pentru a genera clientului abilități de a filosofa, fapt ce va pregăti persoana consiliată pentru ultima etapă a consilierii manifestată ca transcendență.

Remarcăm centrarea metodei lui Peter Raabe pe rezolvarea problemei clientului, ca fiind o caracteristică de bază, alături de învățarea abilităților specifice unei gândiri filosofice.

Lou Marinoff, promotorul practicii filosofice certificate

Pentru faptul că Marinoff adoptă în cărțile sale o atitudine de a combate rolul psihoterapiei în practica filosofică, el stârnește numeroase critici din partea membrilor asociației profesionale fondate de Cohen, una venind de la practiciana israeliană, Shlomit Schuster, care dezaprobă opiniile acestuia împotriva psihologilor și

⁴² Peter Raabe, *op. cit.*, p. 32.

⁴³ *Ibidem*, p. 61.

⁴⁴ *Ibidem*, p. 86.

⁴⁵ *Ibidem*, p. 129–167.

⁴⁶ Vasile Hațegan, *Consilierea filosofică: de la practică la profesie*, București: Ars Docendi, 2018, p. 87–92.

psihiatrilor interesați și de filosofie. Mai mult chiar, Schuster continuă seria criticilor asupra cărților publicate de Marinoff, alăturându-se multor voci care au fost contrariate mai ales de apariția volumului *Plato, not Prozac!*⁴⁷, devenit *bestseller* mondial, aducând critici asupra formelor de practică explicate de Marinoff, respectiv PEACE și mai târziu metoda MEANS, afirmând despre acestea că sunt un mix specific curentului New Age.

O altă critică exprimată de Shlomit Schuster este față de conceptele de contemplare și meditație utilizate de Marinoff, arătând că „acești termeni sunt folosiți în principal pentru a marca categoriile teologice și mistice ale filosofiei”, pe când filosofia are un profund „caracter argumentativ și o atitudine dialectică”⁴⁸.

În ciuda acestor critici sau opinii ale unor practicieni din lume, Marinoff continuă să publice următoarele sale cărți fiind: *The Big Questions. How philosophy can change your life*⁴⁹ și *The Power of Tao. Finding serenity in changing times*⁵⁰, ambele fiind traduse și în limba română. Dacă în prima din aceste două cărți, Marinoff se adresează „acelora care îndrăznesc să pună întrebări, dar mai ales, acelora care îndrăznesc să pună întrebări filosofice”⁵¹, în a doua carte arată cum filosofia lui Tao poate deveni soluție pentru stresul și provocările vieții contemporane.

Obișnuit deja cu criticile anterioare, la finalul acesteia, Lou Marinoff face unele precizări: „Sunt singurul responsabil pentru eventualele erori sau greșite înțelegeri ce poate s-au strecurat între aceste pagini. Filosofia chineză este atât de profundă încât nu este exclus să obstrucționezi mai mult decât să facilitezi accesul la nemuritoarele și atotputernicele sale aplicații”⁵².

Revenind la asociația profesională înființată în anul 1998, ca alternativă la prima asocieră profesională americană, cu care Lou Marinoff nu a mai fost de acord, datorită deschiderii pe care societatea ASPCP a manifestat-o față de practicienii din psihoterapie și asistență socială, acesta arătând că numeroși membrii utilizau apartenența lor la societatea profesională ca fiind o calificare profesională dobândită de ei, prin consemnarea pe cărțile de vizită a faptului că sunt membrii ASPCP, fără a specifica dacă au fost și calificați în urma unui program de formare. Remarca lui Marinoff este și mai sarcastică, spunând că aceștia „și-ar putea face și câinii membri și ar putea grava și pe medalionul de la zgardă titlul de: *Membri al SSPCP*”⁵³.

⁴⁷ Lou Marinoff, *Plato not Prozac!*, New York: Harper Collins, 1999.

⁴⁸ Shlomit C. Schuster „Marinoff's Therapy: A Critique of His Books on Philosophical Practice”, în *International Journal of Philosophical Practice*, 2 (2), 2004, pp. 1–10.

⁴⁹ Lou Marinoff, *The Big Questions. How philosophy can change your life*, New York, Bloomsbury, 2003.

⁵⁰ Lou Marinoff, *The Power of Tao. Finding serenity in changing times*, Denver: Argo Navis, 2014.

⁵¹ Lou Marinoff, *Întrebări fundamentale: filosofia îți poate schimba viața*, București: Trei, 2013, p. 5.

⁵² Lou Marinoff, *Puterea lui Tao: a-ți găsi liniștea în vremuri tulburi*, București: Trei, 2015, p. 417.

⁵³ Lou Marinoff, *Ghidul filosofului practician*, Timișoara: ESP System, 2016, p. 226.

În manualul său de practică filosofică, acesta dedică un capitol prezentării standardelor de certificare ale APPA care se aplică unor categorii de membrii (adjuncți și afiliați) care doresc să devină practicieni, recunoscuți și afiliați asociației, fapt ce poate avea loc doar după parcurgerea unui program de instruire inițială agreat de asociația americană.

Viitorii practicieni pot alege să urmeze oricare din programele organizate de APPA, pe domenii specifice: consiliere individuală, facilitare pentru grupuri sau consultanța organizațională, aceste programe fiind anunțate periodic la adresa *web*⁵⁴ a asociației, unde sunt înscriși practicienii admiși ca membrii ai asociației, din întreaga lume.

Condiția esențială de participare la certificarea oferită de APPA este ca persoana să aibă o pregătire academică la nivelul unei licențe, master sau doctorat în filosofie⁵⁵.

De asemenea, și standardele de certificare sunt detaliate pe aceste domenii de specializare ale practicienilor formați în cadrul APPA. Pentru cei care nu dețin o calificare expresă în filosofie, dar care au o anume expertiză în filosofie, obținută în urma unor cursuri efectuate în cadrul profesiei inițiale, aici Marinoff se referă la psihologi, teologi sau specialiști în educație; aceștia pot accesa unul din programele de pregătire și formare în practica filosofică, cu îndeplinirea unei condiții preliminare: trecerea unei examinări speciale APPA⁵⁶ prin care „să demonstreze cunoașterea la nivel de absolvent a expertizei filosofice tradiționale”⁵⁷. Remarcile sale dure la adresa psihologilor sau a unor specialiști din educație au stârnit din nou controverse și dispute, făcând referiri asupra pregătirii filosofice pe care aceștia o pretind, dar cu toate aceste opinii exprimate, asociația APPA pe care o conduce deschide porțile și altor specialiști, care pot proveni din științele umaniste, dacă îndeplinesc condiția de pregătire anunțată și finalizată prin examinarea candidatului⁵⁸. Parcurgerea acestei etape de testare califică persoana pentru a beneficia de aceleași facilități acordate celorlalți specialiști, adică de a participa la un program de instruire inițială în urma căruia devine un practician certificat de asociație.

Membrii asociației acceptă să respecte *Standardele de practică și de etică profesională*⁵⁹, ce cuprind regulile fundamentale de practică, dar și un număr de 25 de norme de etică a profesiei.

Ca urmare a faptului că specializarea în consilierea filosofică prezintă elemente specifice și altor tipuri de consiliere cunoscute, Marinoff își pune întrebarea despre care ar fi nivelul suficient de reglementare a practicii filosofice, privit în palierul

⁵⁴ www.appa.edu.

⁵⁵ Lou Marinoff, *op. cit.*, p. 232.

⁵⁶ *Graduate Record Examination*.

⁵⁷ Lou Marinoff, *op. cit.*, p. 237.

⁵⁸ *Ibidem*, p. 238.

⁵⁹ *Ibidem*, p. 241–245.

american al profesiilor, de la o reglementare strictă până la non-reglementare⁶⁰, iar în răspunsul său identifică trei forme de reglementare existente, și anume: licențierea, certificarea și înregistrarea.

Remarcăm și preocuparea pentru legiferarea profesiei, manifestată în cadrul asociațiilor americane de practicieni, cu scopul declarat de „a face deosebirea între practica profesională și neprofesională sau non-profesională”⁶¹, dar și pentru construirea unei reputații profesionale, atât de necesare promovării noii specializări, în orice societate.

În statele americane, din punct de vedere legal, Marinoff precizează că un practician filosofic poate oferi serviciul său către diverse organizații specializate în servicii sau de îngrijire a sănătății, situație în care pot cere plata acestor servicii fără a fi nevoie de implicarea statului în certificarea sau înregistrarea activității, aceasta fiind considerată un act comercial între practician și organizație. În același context aflăm că în circa 20 de state americane consilierea clientelei este permisă ca o practică legală privată, dacă nu încalcă domeniul de practică al psihologiei⁶². De asemenea, serviciile unui consilier filosofic pot fi exercitate în cadrul unei companii, în baza unei colaborări definite în baza unui contract încheiat de părți.

Atunci când se referea în manualul său la licențiere, Marinoff face o deosebire între licența de titlu despre care spunea că protejează doar denumirea unei profesii, arătând că există și o licență „privind obiectul practicii”, situație în care apar și „diverse obstacole legale, precum și diverse moduri de a le depăși”⁶³, și utilizează ca argument în susținerea sa faptul că poate exista o terapie prin purtarea unei discuții între practician cu clientul său, situație în care statul nu trebuie să se implice pentru a reglementa acest demers. În speța privind consilierul filosofic se face diferențierea între licențierea unui titlu, cum ar fi cea de consilier, cu licențierea unui obiect de activitate, cum ar fi cel filosofic, existând state care admit una dintre aceste forme de licențiere sau state în care nu sunt admise.

O altă formă de reglementare discutată de practicienii americani este cea de certificare, luând ca model existent pe cel al contabilului public, modalitate prin care are loc recunoșterea oficială a unei profesionalizări. Soluția la care se ajunge, și care a rămas până în prezent doar o intenție, este ca această recunoaștere să aibă loc pe baza unui program postuniversitar de pregătire primară, urmând ca certificarea finală să fie făcută în cadrul asociației profesionale americane⁶⁴.

Ultima variantă spre profesionalizare propusă în unele state americane este înregistrarea simplă a activității de practică filosofică, având ca model alte activități supuse acestui proces de înregistrare, cum este votantul, care obține dreptul de alegător după înregistrarea în acel stat⁶⁵.

⁶⁰ *Ibidem*, p. 249.

⁶¹ *Ibidem*, p. 261.

⁶² *Ibidem*.

⁶³ *Ibidem*, p. 250–251.

⁶⁴ *Ibidem*, p. 258–260.

⁶⁵ *Ibidem*, p. 260.

CONCLUZII ȘI DIRECȚII VIITOARE

Din toate aceste prezentări aflăm despre experiența practicienilor americani de a da o formă de recunoaștere a unor noi specializări, practica filosofică sau consilierea filosofică, fiind deschisă atât filosofilor, dar și altor specialiști care pot dovedi cunoștințe de filosofie sau care au urmat programe speciale de pregătire.

Ambele modele de asociere profesională înființate pe continentul nord american pot fi exemple utile de urmat, în sensul demarării unui proces de recunoaștere și reglementare și în țară. Opinăm pentru menținerea deschisă a porților *Asociației profesionale a consilierilor filosofi și de etică*, înființată în anul 2017, ce poate avea ca membrii atât filosofi, cât și alți specialiști, care pot fi admiși după ce fac dovada unor studii în domeniu, urmate de parcurgerea unui program de pregătire de tip master, existent deja din anul 2015, sau prin programe de formare inițială agreeate de asociația profesională. O altă cerință pe care o considerăm a fi utilă este ca aceste programe de formare să fie specializate pe domenii de lucru, după modelul APPA, cu includerea în program a unui stagiu minim de practică, care să poată fi parcurs de cursant până la evaluarea sa finală, pentru accesul în asociație.

Pe același model prezentat, asociația profesională din România (APCFE) a adoptat recent un *Cod de etică*, opozabil membrilor săi, fiind preocupat în continuare de atragerea unor specialiști din mediul universitar sau din practică, la realizarea unor programe de pregătire profesională continuă, dedicate specializării specialiștilor în consilierea filosofică ce vor activa în România.

Recunoașterea noii profesii se face în prezent prin intermediul asociației profesionale legal înființate, care verifică condițiile preliminare de studii și pregătirea formală în specializare, aplică un cod de etică și militează pentru promovarea unei ocupații și profesii distincte, aplicându-se astfel etapa de certificare a pregătirii profesionale și cea de înregistrare legală a activității ce urmează a fi desfășurată de specialistul astfel format. Opinăm că etapa de licențiere prin lege poate fi o alternativă viitoare, în sensul unei reglementări stricte a profesiei, proces ce va necesita și realizarea unui standard de formare profesională, acreditat de stat, și care va sta la baza formării profesionale viitoare a specialiștilor din consilierea filosofică, ca profesie reglementată.

Desigur că evoluția viitoare a actualilor practicieni va dicta și deciziile viitoare, în funcție de prestația acestora și de modul în care vor răspunde unor cerințe de piață, dar și de modul în care se va reuși consolidarea unei reputații a consilierii filosofice, ca un serviciu util destinat oamenilor.

BIBLIOGRAFIE

- Cohen, E.D., „Philosophy with Teeth: The Be Wedding of Philosophical and Psychological Practices”, în *International Journal of Philosophical Practice*, vol. 2, no. 2, 2004.
- Grimes, P., *Is It All Relative: A play on Plato's Theaetetus*, Costa Mesa, CA: Hyparxis Press, 1995.

- Grimes, P., Uliana, R., *Philosophical Midwifery: A new paradigm for understanding human problems with its validation*, Costa Mesa, CA: Hypraxis Press, 1998.
- Hățegan, V., *Consilierea filosofică: de la practică la profesie*, București: Ars Docendi, 2018.
- Koestenbaum, P., *The New Image of the Person: The Theory and Practice of Clinical Philosophy*, London: Greenwood, 1978.
- Lobonț, F., „Studiu introductiv. Forme filosofice actuale ale consilierii și psihoterapiei”, în Lou Marinoff, *Înghite Platon nu Prozac!*, București: Trei, 2009, pp. 15–34.
- Marinoff, L., *Plato not Prozac!*, New York: Harper Collins, 1999.
- Marinoff, L., *Philosophical Practice*, New York: Academic Press, 2002.
- Marinoff, L., *The Big Questions. How philosophy can change your life*, New York, Bloomsbury, 2003.
- Marinoff, L., *Întrebări fundamentale: filosofia îți poate schimba viața*, București: Trei, 2013.
- Marinoff, L., *The Power of Tao. Finding serenity in changing times*, Denver: Argo Navis, 2014.
- Marinoff, L., *Puterea lui Tao: a-ți găsi liniștea în vremuri tulburi*, București: Trei, 2015.
- Marinoff, L., *Ghidul filosofului practicant*, Timișoara: ESP System, 2016.
- Pollastri, N., „Breve storia della consulenza filosofica”, în Augusto Cavadi, *Quando ha problem chie sano di mente. Un'introduzione al philosophical counseling*, Soveria: Rubbettino, 2003.
- Raabe, P., *Philosophical Counseling: Theory and Practice*, Westport: Praeger, 2001.
- Schuster S.C., „Marinoff's Therapy: A Critique of His Books on Philosophical Practice”, în *International Journal of Philosophical Practice*, 2 (2), 2004, pp. 1–10.
- Sharkey, P., „When? The Philosophical Revolution”, în *Contemporary Philosophy*, 11(3), 1986.